

Különfélék.

Belső emberek változása az 1872-ik évben. Meghalá-
loztak: Pap Sándor, szentmihályfalvi lelkész. Szabó Domokos,
iklandi lelkész. Barta György, tarcsafalvi lelkész. Gyöngyösi
Áron, kedei lelkész. Jakab Sándor, kénosi lelkész. Székely Ká-
roly, kénosi tanító.

Nyugalmozottak: kidei lelkész Csegezi József. Szindi
lelkész Marosi József. Ádamosi tanító Útő Gábor. B. szentmiklósi
tanító Kerekes Áron. K. sárosi lelkész Zoltán József, Nyárád-
szentmártoni lelkész. Szentmártoni Sámuel, Böződi lelkész Árko-
si Mózes. Firtos-váralyai lelkész Kozma Lőrincz. Sz.-kereszturi
lelkész Pálfi Lajos. Felső-rákosi lelkész Siménfalvi Sándor.

Kinevezettek: Fülep Mózes, pepnövendék, kidei lelkésszé.
Dali Ádám, bágyoni tanító, szent-mihályfalvi lelkésszé. Tarcsafalvi
Izsák, deák, sinfalvi tanítóvá. Fodor András, sinfalvi tanító, bágyoni
tanítóvá. Orbók Gyula, deák, csegezi tanítóvá. Szatmári Mózes,
nyug. lelkész, szindi lelkésszé. Benczédi Sándor, papnövendék, ádá-
mosi tanítóvá. Nagy János, pipei tanító, b. szentmiklósi tanítóvá. Kiss
László, k. sárosi tanító és papjelölt, ugyanoda lelkésszé. Szent-
mártoni Kálmán, papjelölt, ny. szentmártoni lelkésszé. Biró Elek,
iszlói lelkész, iklandi lelkésszé. Nagy Mózes, nyug. lelkész, iszlói lel-
késszé. Kozma Dimény, papnövendék, firtos-váralyai lelkésszé.
Ürmösi Kálmán, kolozsvári káplán, tarcsafalvi lelkésszé. Incze-
fi Dénes, tordátfalvi lelkész, derzsi lelkésszé. Péterfi Mihály,
h. szentmártoni tanító és papjelölt, kedei lelkésszé. Gombos Sá-
muel, sz.-kereszturi gymnasiumi segéd-tanár és papjelölt, sz.-keresz-
turi lelkésszé és hittanárrá. Zsakó János, deák, pipei tanítóvá. Nagy
Sándor, deák, h. almási leánytanítóvá. Rédiger Géza, köztanító
és papjelölt, h. ujfalusi lelkésszé. Máté Sándor, deák, h. szentmár-
toni tanítóvá. Kovács István, nyug. tanító, muzsnai tanítóvá. Kis-

g y ö r g y S á n d o r , köztanító és papjelölt, kénosi lelkészsze. T ö r ö k Á r o n , derzsi káplán, f. rákosi lelkészsze. S z a b ó M á t o n , deák, f. rákosi segéd-tanítóvá.

A közoktatási miniszter legújabb rendelete. A vallás és közoktatási m. kir. miniszter f. évi febr. 22-ről 1 sz. alatt valamenynyi hitfelekezet egyházi főhatóságához egy körrendeletet bocsátot, melyben hivatkozva a nevelés ügye fontosságára, kifejti, hogy valamint az 1868-diki népoktatási törvény hozatalakor nem volt, úgy most sem lehet a kormány czélja a felekezeteket iskolatartási joguktól megfosztani vagy oda működni, hogy ezek minden áron községi iskolákká alakíttassanak. „Én részemről — így nyilatkozik a szóban levő rendeletben a miniszter ur — a nópiskolák feletti felügyelet gyakorlásában soha sem fogok arra tekinteni, hogy az iskolák felekezeti-e vagy más jelleműek, hanem mindenkor és egyedül azt keresem bennök, jó iskolák-e ?

Ez után elismeréssel szólva a hitfelekezeteknek a népoktatás ügy körül eddig is teljesített buzgalmáról, elősorolja azokat a kötelességeket, a melyeknek teljesítésére a törvény a magok iskoláikat fentartani kívánó egyházakat feltétlenül kötelezi; nevezetesen, „hogy a felekezeti iskolát fentartani kívánó minden hitközség köteles a kebeléhez tartozó tanköteles gyermekek számára szükségéhez mért iskolai épületet állítani; az ily épület egy-egy termében legfeljebb 80 tanulót taníttathat, s ezen termeknek egészségeseeknek, világosoknak, czélszerűen bébutorozattaknak s taneszközökkel felszerelteknek kell lenni; tartozik a hitközség a felekezetéhez tartozó szülék 6—12 éves korában levő mindkét nemű gyermekeit hat évi tanfolyamon át falun 8, városban 9 hónapig folytonosan iskolába járatni; a 13—15 éves kor között állóknak köteles ismétlő iskolát szervezni: az iskolát mulasztó gyermekek szüleit a törvény 4 §-a szerint megbüntettetni; köteles minden 80 iskolás gyermek mellé egy-egy képezett tanítót rendelni; a törvényt megelőző korból netalán képzettlenül fenmaradt iskolatánítók póttanításáról gondoskodni, melyben az állam valamint eddig, úgy ezután is igyekszik az egyház segítségére lenni; erkölcsileg köteles az iskolai tanító tisztességes fizetéséről, sőt tehetetlenségre jutása esetében nyugdíjáról is gondoskodni“.

Ezeket emeli ki a miniszteri körrendelet a különben ismert népoktatási törvényből, s mi jönnek láttuk ezeket szintén ismételni; mert a midőn a miniszter egyfelől a törvényre hivatkozik, másfelől felhívja az egyházi hatóságokat, hogy vegyék számba nópiskoláikat, ha vajjon azok megfelelnek-e a törvény követelményeinek, s ha nem, igyekezzenek e tekintetben

mielőbb intézkedni, vagy ha a szemle alkalmával arról győződnének meg, hogy felekezeti iskoláik között olyanok is találhatók, melyeket a felekezet saját erején törvényszerűleg rendezni és fentartani nem tudna: találjanak módot abban, hogy az ily hitközségek vagy a felekezet egyetemes erején, vagy a törvény által e célból megalapított módszerinti segély által iskoláikat törvényszerűleg rendezhessék és a nép nevelését czélszerűen előmozdithassák; a beállott év lefolyása alatt pedig név szerint jelentsék be, hogy mely hitközségekben fognak a törvény értelmében rendezett felekezeti iskolákat fentartani, és melyek lesznek azok a hitközségek, melyek iskoláikat sem a hitközségek, sem az egyetemes egyház erején fentartani nem fogják.

Egyházi tanácsunk eme körrendeletet átadta a nevelésügyi bizottságnak azon megintésekkel együtt, a melyeket a tanfelügyelők útján már több iskolánk megkapott, s lesz alkalmunk jövő füzetünkben ennek kimerítő munkáját közölni; most csak azon szerény megjegyzésünknek kívánunk kifejezést adni, hogy részünkről is óhajtuk a népnevelésnek minél jobb karba hozatalát, s reméljük is, hogy ez lassanként be fog következhetni, csak hogy minden esetre idő kell rá, míg sok százados mulasztásokat helyrephölhatunk.

A porosz néptanítók összesen 36 kérelemmel járultak a követek házának nevelésügyi bizottmányához, melyekben azt kérik, hogy ideigleues törvény által a jelen szükség tekintetéből javadalmazásban részesíttessenek. Kérésök támogatására eléadják, hogy az a törvény, mely ez ügyet részletesen szabályozná, már régóta kilálásba helyzetetett ugyan, de annak közelebből leendő megalkotásához s életbeléptetéséhez nincsen semmi reményök. Mivel pedig a közelebbi időkben a legszükségesebb életszerek 50, sőt 100 százalékkal drágultak, eddigi fizetésökből lehetetlen megélniök; másfelől azt, hogy ezen szomorú viszonynál fogva a tanítók jövedelmileg a hivatalszolgákkal és napszamosokkal egy osztályba esnek, a mi a nevelés ügyére csak káros lehet. Kérik tehát 1) Hogy a fizetés minimuma állíttassék meg, mely a szolgálati idővel gyarapodjék rendszeresen. 2) Hogy a néptanítók az állami szolgálati személyzettel egyenlő fizetésben részesíttessenek. 3) Azon törvények szerint nyugdíjaztassanak, miként az államhivatalnokok. Hasonlóan folyamodott ez ügyben a porosz néptanítók országos egylete is. A kérés támogatására felhozatik, hogy 1864-ben a 10,517 városi néptanítók közül átlag, iskolai és egyházi szolgálatért lakást, fűtést, tehát mindent belé számítva, személyenként 218 tallér (327 ft.) volt az összes fizetése; a 26,502 falusi tanítóé átlag 185 tal. (297 ft.) volt.

A kormány biztossa a bizottmány előtt kijelentette, hogy a kormány elismeri a néptanok fizetése emelésének szükséges voltát, és éppen arra kíván munkálni a jelenleg készülöben levő új általános népiskolai törvény útján; de éppen azért nem eszközölhető, hogy egy külön esetre külön törvény alkottassék. Biztonsággal várhatni, szerinte, hogy az alkotandó népvelési törvényben, a népnevelés igazgatása még szorosabb viszonyba hozatik a kerületi közigazgatással, mint a milyenben az utóbbiról szóló törvény szerint jelenleg van. A kérelmekben hangsúlyozott azon kívánságra nézve, hogy a tanítói fizetések megállításánál ne vétessék tekintetbe azon jövedelem, melyet a tanítók egyházi szolgálattételért kapnak, a biztos azt jegyezte meg, hogy a hol a tanítók kettős hivatala organicus öszszeköttetésben van, a törvény bizonyosan nem fog különbséget tenni a jövedelem között, csak az lesz a kérdés, hogy az illető melyik hivatalának szolgál többet. Hogy a tanítók szolgálati idejük szerinti fletéspótlásban részesüljenek, sok nehézséggel jár, mert ez által változások eseteiben egyes községek önhibájokon kívül terheltetnének, midőn tudniillik fiatal tanító helyett idősebbet kapnának. Hogy nyugdíjazás tekintetéből a néptanítók állami hivatalnokoknak nézessenek, az állásokból folyólag lehetetlen, mivel azok sajátlag községi hivatalnokok, s annál fogva csak mellékesen szolgálják az államot. A bizottmány a kérelmeket a kormányhoz utasította, hogy a munkában levő népnevelési törvényben vétesseenek tekintetbe; most csak azt indítványozza, hogy a költségvetésben a tanítók, tanítónők és népiskolák segedelmezésére 2.052,540 tallérban előirányzott öszszeg 700,000 tallérral szaporittassék.

Az ó-katholikus mozgalom jogosultsága mellett bizonyit már most nem csak az elmélet, hanem az élet is, mert Svájcban a napokban indult meg istenigazában az új alakulás. Zürichben ó-katholikus hitközség jött létre a nép által választott pappal, Genevában szintén piroslik az újjászületés hajnala, s Hiacyth atya szabadelvű felolvasásait áhitattal hallgatja a petrifikált igazságokkal jól nem lakható népség. Ausztriában is a cselekvés terére lépnek le az elmélkedések fellegéből az „actions-comiték. Csehországban már alakulóban legalább is 10 ó-katholikus hitközség, s nem sokára a püspök választás is napirendre kerülend. Az eddig csupán klérikális egyház ily formán nem sokára a csodás festésű égből leszállva az emberek fiai és leányai közé, szélesebb demokratikus alapon fog felüdülni s a jelenkor izlését és szükségét mindenben kielégítő gyümölcsöket teremni.

A németországi „Protestantenverein“ mindinkább hatja át életfényével és melegével a birodalom népeit, mióta maga a német Ri-

chelieu, Bismarck herceg is, átlátta, hogy a katolikus és protestáns orthodoxokkal nem vivhatni ki a német egységet, a melyet nem volt elég kivinni a csatamezőkön, a mi csak napok remeklése volt, de kérésztül kell vinni s megszilárdítani a különféle iráuzatu lelkekben is, a mi csak huzamos idők munkájának lehet eredménye. Közelebből Sy d o „, berlini lelkézt helyezte vissza hivatalába a porosz főegyháztanács, a kit a brandenburgi egyháztanács letett volt 50 évi szolgálata után, mert Jézusnak csodálatos fogantatását nem tudta elhinni, s ennek ellenében őt József és Mária törvényes házasságuk születtjének állítja.

— **Az amerikai orthodox egyházakat** nagyban liberalizálta a köztük kovászként működő unitárizmus, ugy, hogy a luther-calvini dogma-rendszer, mi eddig egyedül lelki házikenyere lehetett a népek milliódinak, aligha eddigi alakjában további táplálékul maradhat, bármennyire fitymálja is az unitárizmus életképességét egy-egy nagy Würdenträger, a secta nevezettel csak is e törpe minoritást illetve saját nagy terjű orthodoxyája mellett. Különös ironiája a sorsnak, hogy e nagy orthodoxia öléből egyre ömlik ki az üdébb forrásviz ama nyomoru kis sectának a nevelésére, s mint a 17-ik században a dodrechti zsinat által kiátkozott arminianusok az unitáriusokkal ápolták a legrokoniabb viszonylatot, úgy ma is ily rokonszenves hitrokoninkat találjuk fel a francia, hollandi, svájcei stb. kálvinistákban. Mert azért, hogy jelenleg velünk tartanak inkább, mint a megkövesült orthodoxokkal, méltán nevezhetik magokat a Calvin utódainak, mint névszerint a leghíresebb amerikai hitszónok Beecher nem rég hevesen ostromolva a Calvin dogmáit, midőn valaki azért kérdőre vonná, hogyan nevezi magát mégis Calvin hívének, azzal felelt, hogy „ha Calvin a mai korban él, mint egyike a legnagyobb reformátoroknak, őmaga is hasonló elveket fogna nyilvánítani“.

— **Az angol unitáriusok** éppen most nagyban folytatják az aláírást egy oly Londonban építendő c s a r n o k r a, mely központi gyűlhelye legyen felekezetőknek, hol hivatalaik, könyvtáraik sat. legyenek egy csomóban. Mintegy félmillió forintba fog kerülni az egész épület. Amerikai hitfeleink aláírása pedig jelenleg egy W a s h i n g t o n városban építendő s z é k e s e g y h á z r a van folyamatban, melynek egyik osztályát szindő könyvtárak, hivatali helyiségek fognák képezni.

Martineau, a híres angol bölcsezt, és londoni unitárius tanár és lelkész, utóbbi minőségű működéséről öregségi gyengélkedése következtében lemondván, tisztelői s barátai két izben 8,000 gvinéával, azaz, csak-

nem 90,000 forinttal tisztelték meg, egyfelől „a materialismussal szemben a tisztább kereszténység érdekeinek előmozdítására irányzott irodalmi nagy érdemei, másfelől lelkészi hű működése iránti hálaérzésök jeléül“.

Az „Egyházi Reform“ czimű havi közlöny mult évi 12-ik s folyó évi 1-ső számában a többek közt magától a szerkesztőtől, Kovács Alberttől egy szép tanulmány jelent meg a magyar protestáns énekes könyvekről, melyben a lutheránusok, magyarországi és erdélyi reformátusok és unitáriusok énekes könyveit ismertetve, azokból 134 dicséretet választ ki, mint olyanokat, a melyekből egy közösön használandó énekes könyvet lehetne összeállítani. A kiválasztott énekek t. i. olyanok lennének, a melyeket mindenik vallásfelekezet használhatna minden lelki sérelem nélkül. Érdekese az arány, a melyben a különböző vallásfelekezetek énekei állanak egymáshoz a kiválasztott énekgyűjteményben. E szerint az evangélikusok előtt ismerős volna 50 vagy 52; tehát $\frac{2}{5}$ -e; a magyarországi reformátusok előtt 42, tehát $\frac{1}{3}$ -a; az erdélyi reformátusok előtt 64, tehát $\frac{1}{2}$ -e, s végre az unitáriusok előtt 15, tehát $\frac{1}{9}$ -e. Ez utóbbi három azonban még sok ismerőst nyerne a szebb zoltárokban, a melyek szintén megválogatandók volnának, úgy hogy összesen mintegy 31 zoltár maradna meg és pedig igen kevés kivétellel éppen azok, melyek az erdélyi ref. és unitár. énekes könyvekben megvannak.

A pesti ref. theologiai önképző-kör „Ifjusági lapok“ czim alatt még a mult év november havában egy vegyes tartalmu havi közlönnyt indított meg, melynek eddig megjelent 4 számát szerkesztőségünk is megkapta, s abból örömmel győződünk meg a pesti ref. theologusok komoly törekvéséről, alapos készülttségéről s munkásságban gyönyörködő lelkök nemesebb lüktetéseiről. Ha jól értesültünk, a mi theologusaink is készeknek nyilatkoztak az Ifjusági lapokba dolgozatokat adni; részünkről csak örvendeni fogunk e nemes szövetségnek. Az önképző-kör a maga költségén adja ki a lapot s így annak előállításában kétszeres érdeme van.

Az „Erdélyi Gazda“ czimű szaklap az erdélyi gazdasági egyletnek eddig kéthetenként megjelenő közlönye, jauár hó óta heti lappá van átalakítva, s daczára a majdnem kétszeres költségnek, a lap az egylet tagjainak ezután is ingyen, az előfizetőknek pedig az eddigi ár mellett, egész évre 4 frt. o. é. küldetik meg. Belső embereink, valamint általában t. olvasóink legnagyobb része gazdasággal is foglalkozván, kötelességünknek tartottuk részünkről is flyelmőkbe ajánlani ez előnyös lapreformot.